

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-16

Diarienummer SMF-2023-00758

Handläggare

Johan Rehngren

Telefon: 031 - 365 57 97

E-post: johan.rehngren@stadsmiljo.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg

Förslag till beslut

I stadsmiljönämnden

1. Stadsmiljönämnden tillstyrker förslaget om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg
2. Stadsmiljönämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Stadsmiljönämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kalle Bäck (KD) har i kommunfullmäktige lagt fram en motion om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Kommunstyrelsen har skickat ut motionen på remiss till stadsmiljönämnden, exploateringsnämnden och kulturnämnden för yttrande senast 2023-04-28.

Stadsmiljönämnden svarar på remissen utifrån nämndens ansvar som förvaltare av platsen.

Motionen lyfter fram att lämningen är svårtillgänglig för såväl göteborgare som turister. Motionen syftar till att ge exploateringsnämnden i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg.

Stadsmiljöförvaltningen har fört dialog med kulturförvaltningen kring fornlämningens kulturhistoriska värde. Kulturförvaltningen bedömer att fornlämningen har ett högt historiskt värde i det att den sedan 1300-talet befäst Sveriges kontakt mot väst samt utgjort en mycket viktig utgångspunkt för landets internationella handel.

Stadsmiljöförvaltningen föreslår utifrån detta att en förstudie tas fram som utreder möjligheten att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Förstudien bör bland annat utreda ansvarsfrågan avseende upprustning och drift av fornlämningen Gamla Älvsborg, både vad gäller fördelning av ansvar mellan stat och kommun såväl som inom kommunen. Även frågor som rör behov och möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande av fornlämningen och ruinen, samt omfattning, genomförande och finansiering av eventuella investeringar och ekonomiska konsekvenser för den framtida driften av platsen bör belysas. Förstudien bör genomföras i nära dialog med länsstyrelse, berörda fastighetsägare och berörda förvaltningar inom staden.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att kostnaden för att rusta upp och tillgängliggöra ruinen är mycket svår att uppskatta innan frågan har utretts. Förvaltningen bedömer att det finns omständigheter på platsen som riskerar att vara kostnadsdrivande. Exempel på detta är sprickande berg och behov av bergssäkring, eventuell påverkan på kringliggande fastigheter, behov av konstruktioner för att öka tillgängligheten, med mera. Då hela berget inklusive ruinen är en fornlämning kan det krävas arkeologiska undersökningar. Omfattningen av dessa påverkar den sammanlagda kostnaden för att rusta upp och tillgängliggöra ruinen. Även kostnaden för drift av en upprustad och tillgängliggjord ruin är svår att uppskatta i det här skedet, eftersom eventuella åtgärder och förändringar inte är klarlagda.

Kostnaden för eventuella investeringar såväl som för den löpande driften av eventuella investeringar behöver i det fortsatta arbetet beaktas och ställas i relation till andra behov i den befintliga staden.

Idag riskerar platsen att upplevas som otrygg av vissa. En upprustning och ett tillgängliggörande kan leda till att fler människor använder platsen och rör sig i området vilket kan göra att platsen upplevs som mindre otrygg. Det kan få positiva ekonomiska effekter på omkringliggande verksamheter och fastigheter.

Bedömning ur ekologisk dimension

Gräsyrtorna som omger ruinen av Gamla Älvsborg sköts idag som slåtteryta och slås därmed ett par gånger per säsong. Då platsen är belägen på ett berg är den svårtillgänglig och slåtter har bedömts som ett möjligt sätt att sköta gräsyrtorna på. Slåtterytor är dessutom viktiga för bland annat pollinatörer och har därför betydelse för den biologiska mångfalden. Runtom ruinen växer upp vuxna träd som bidrar med värdefulla ekosystemtjänster.

Området vid Klippan är en plats i staden med begränsad tillgång till gröna ytor och den växtlighet som finns i form av träd, buskar, gräs och örter har därför extra stor betydelse för den ekologiska dimensionen i det lokala perspektivet.

Vid eventuell upprustning och tillgängliggörande av ruinen bör påverkan på befintlig grönstruktur och naturvärden minimeras, utifrån den ekologiska dimensionen.

Bedömning ur social dimension

Platsen där ruinen av Gamla Älvsborg är belägen fungerar idag som mötesplats för människor som arbetar och bor i närområdet. Då ruinen är belägen på ett berg är den endast tillgänglig via trappor från omgivningen. Trapporna innebär att ruinen och platsen uppe på berget inte kan nås av personer som av olika anledningar inte kan använda trappor. Detta begränsar platsens värde ur social dimension.

Att göra ruinen mer tillgänglig kan handla om den fysiska tillgängligheten såväl som att synliggöra och skapa kännedom om platsen, exempelvis genom skyltning.

Att tillgängliggöra ruinen för fler människor kan få positiva effekter ur social dimension då fler kan besöka och använda platsen. I regel ökar också den upplevda tryggheten på en plats när fler använder platsen. Ökad trygghet är också positivt ur social dimension.

Idag finns en klotterproblematik på platsen som följd av att få människor använder platsen under delar av dygnet då den kan upplevas som både svårtillgänglig och mörk. Att sanera klotter på ruinen innebär en särskild utmaning då stor hänsyn behöver tas under saneringsarbetet för att undvika skada på ruinen. En ökad användning av platsen kan leda till minskad klotterproblematik, vilket skulle vara positivt för såväl den upplevda tryggheten som ur ekonomisk dimension. Minskat behov av klottersanering innebär att förvaltningens utgifter för sanering minskar.

Ärendet

Stadsmiljönämnden har mottagit en motion av Kalle Bäck (KD) om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Då yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2023-04-28 föreslås omedelbar justering. Förvaltningen har begärt och beviljats förlängd svarstid till och med 2023-05-05.

Beskrivning av ärendet

Kalle Bäck (KD) har i kommunfullmäktige lagt fram en motion om att rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. Kommunstyrelsen har sänt motionen på remiss till exploateringsnämnden och kulturnämnden för yttrande senast 2023-04-28.

Motionen skrevs under 2022 och sedan 2 januari 2023 har staden en ny organisation för stadsutveckling. Stadsmiljönämnden svarar därför på remissen utifrån sitt ansvar som förvaltare av platsen.

I motionen betonas att området kring Göta älvs mynning är en historiskt viktig plats, särskilt Klippan och Gamla Älvsborg (eller Älvsborgs slott). Av slottet återstår idag bara rester av ruinen, med bristande skydd, skräp och klotter. Motionens avsändare menar också att platsen är mindre känd för såväl göteborgare som turister och även svårtillgänglig för personer med funktionsvariationer.

Motionären föreslår därför att exploateringsnämnden får i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder och/eller styrelser, rusta upp och tillgängliggöra ruinen av Gamla Älvsborg. För motionen i sin helhet, se bilaga 1.

Förvaltningens bedömning

Fornlämningen Gamla Älvsborg utgörs av ett ca 200 x 300 meter stort område. På bergkullen i områdets mitt, under ett trätak, ligger ruinen som utgör de ovan mark återstående delarna av Älvsborgs slott. Sedan 1800-talet har sockerbruket Carnegie och industrin kring detta vuxit fram i området och ruinen omgärdas idag i stort sett helt av kringliggande byggnader.

Under 2018 togs en gemensam utvecklingsplan fram mellan Göteborgs Stad och Statens Fastighetsverk, "Den befästa staden Göteborg – tio historiska miljöer som lade grunden för stadens födelse". Utvecklingsplanen omfattade åren 2018 till 2022 och är därför inte längre aktuell. I utvecklingsplanen pekades ruinen av Gamla Älvsborg ut som en av de tio historiska miljöerna som spelat och spelar en strategiskt viktig roll i Göteborgs tillkomst och utveckling. Utvecklingsplanen pekade ut Higab och länsstyrelsen som ansvariga förvaltare av fornlämningen Gamla Älvsborg.

Frågan om upprustning och tillsyn av ruinen är aktuell av olika anledningar. När kringliggande byggnader byggdes genomfördes bergsprängningar på flera sidor om ruinen. Sprängningarna har gett upphov till bergskärningar som idag är i varierande skick. Förvaltningen har i den löpande förvaltningen under av platsen under våren 2023 uppmärksammat att det finns behov av att upprusta ruinen såväl som bergskärningarna.

Sedan 2 januari 2023 har staden en ny organisation för stadsutveckling. Hur ansvarsfrågan ser ut för upprustning och drift av fornlämningen Gamla Älvsborg behöver utredas. Det gäller både fördelningen av ansvar mellan stat och kommun, såväl som inom

kommunen, bland annat utifrån hur ansvaret pekades ut i utvecklingsplanen ”Den befästa staden Göteborg”.

Förvaltningen bedömer att en förstudie bör tas fram för att utreda frågor rörande ansvar kring själva fornlämningen samt behov och möjligheter för synliggörande och tillgängliggörande av fornlämningen och ruinen. Förstudien bör också utreda frågor som rör omfattning, genomförande och finansiering av eventuella investeringar samt ekonomiska konsekvenser för den framtida driften av platsen.

Johan Rehngren

Anders Ramsby

Stadsträdgårdsmästare

Förvaltningsdirektör